

Válaszút és Moldva között. Kallós Zoltánnal a nevét viselő alapítványról

Alapítványügyben járt Háromszéken nemrég Kallós Zoltán, s éltünk az alkalommal, hogy megtudakoljuk, mivel foglalkozik most a neves folklorista, aki hosszú ideig intézményoptóló személyisége volt néprajztudományunknak.

– Ideje a gyűjtést intézményesíteni, s ezért gondoltam, hogy olyan alapítványt kellene létesíteni, melynek célja minden szellemi és tárgyi népi javak fenntartása és terjesztése. Nincs egy éve, hogy megalakult, egyedül csináltam. Mellette pedig létrehoztuk a Pentaton kft-t, vezetője egy ügyes kolozsvári asszonyka, Németh Ildikó. Ismert tánc házas, mai napig az – férjestül. Innen a jövedelem egy része átfolyik az alapítványba. Én elsősorban azt tekintetem feladatommak, hogy a felgyűjtött hangzóanyagot megmentsem az utókor számára. E szalagok kifutási ideje harmincöt-negyven év, utána megsemmisülnek. Jó volna átteni matricára, bár egy részüket. Például a bonchidai anyagban van vagy tizenkét órányi felvétel. A zenekarok megszűntek, de ha egy órányit rögzítünk matricán, abból már rekonstruálható a lejegyzett anyag is. Vagy ott a moldvai gyűjtés, amit részben már dokumentációs anyagnak lehet nyilvánítani, mert bizonyos falvakban szemünk előtt történik meg a nyelvváltás. Például Szabófalván. Kiadtunk már három kazettát Magyarországon, ott volt kedvezőbb lehetőség rá, bizonyos összegeket kaptam innen-onnan, egy lemezt pedig itt, Bukarestben, ötezer példányban **Uram, irgalmazz nekünk** címmel: **Moldvai magyar szentes énekek és imádságok**. Most vettük tervbe egy képeskönyv kiadását, aminek a címe: **Nem engedi Isten, hogy elveszejszenek! Moldvai magyar életképek** lesz. Vallásos és népi világi szövegeket fog tartalmazni. Minden kép alatt egy-egy hozzá igazodó szöveg. Harminc fehér-fekete kép és kb. tizenhárom színes, fiatal képzőművészek, Ádám Gyula és Barabás Zsolt munkái, pár saját képpel. A csángók történetét összefoglaló részt román, magyar, angol, német és francia nyelven közöljük majd, valószínűleg Bardocz Sándor történelem szakos tanár fogja megírni, aki tanított is egy északi csángó faluban, Burjánoson. Szeretnénk, hogy a magyar kútforrások mellett főleg a románokra hivatkozzunk, s hogy visszavágás legyen a könyv a Márтинаș-féle hamisításokra.²³

A közeljövőben táborok szervezésében veszek részt, a kalotaszentkirályi tánc-háztáboréban és a visai mezőségi táboréban, ahol nemcsak tánc tanítás lesz, hanem külön gyermektábor és szövő-varró tanfolyam is. Az elsőben kalotaszegi és Küküllő menti táncokat tanítanak, a másodikban bonchidai és válaszúti román és magyar táncokat, valamint helyi visai táncokat. Tudott dolog, hogy erre a románok még

23 Dumitru Márтинаș (1897–1979) műveiben a moldvai csángómagyarok román származását hangsúlyozta.

nem haraptak rá, felső, tánctudományi körökben sem, tervbe vettük hát, hogy jövőre román tánctábor szervezünk mi, magyarok, méghozzá nemzetközit. Ugyanis a bonchidai bíró, Precup úr, annak idején, amikor Martin Györggyel a két akadémia együttműködése keretében ott filmeztünk, velünk táncolt.²⁴ Most kifogásolta, hogy miért nem náluk rendeztük e tábor az idén, ezért fogadtuk el jövőre az ő meghívását. Különben az idei záróünnepség is Bonchidán lesz, levetítjük a húsz éve készült filmet, utána nagy bál következik román, magyar és cigány táncokkal.

– **Őn természetszerűleg annak a hatalmas anyagnak a feldolgozásával és közlésével foglalkozik, amit hosszú időn keresztül nemigen közölhetett. Fiataloknak témaként mit ajánlana? Esetleg épp az interetnikus kapcsolatok folklórvetületét kellene kutatni? Izgalmas, hogy pont egy polgármesternek jut ilyesmi eszébe...**

– Én annak idején tervbe vettem szülőfalumban, Válaszúton egy ilyen összehasonlító folklórgyűjtést. Szülőfalumat többségében románok, valamint magyarok és cigányok lakják. Válaszút a Borsa völgyének utolsó faluja, Bonchida és Szék szomszédságában. Sajnos, a körülmények miatt ezt nem lehetett megcsinálni. Vannak dallamok, amelyek mind a három nemzetiségnél fellelhetők a saját nyelvén. Nem egyre a bonchidaiak azt mondják: ez román, a válaszútiak pedig magyarnak tartják ugyanazt, vagy fordítva. Végeredményben ez természetes, volt időnk megtanulni egymástól ezer év alatt. Ettől csak szebb lett mind a magyar, mind a román. Pontosan ezért oly szép itt Erdélyben a tánc, az ének, a viselet. Minél nagyobb az idegen hatás egy nép kultúrájára, annál jobban kidomborodik nemzeti jellege. A világon nem találni sehol ilyent, mint Erdélyben. A legszebb magyar viselet, a legszebb román viselet itt van vagy a szász, és ez elmondható a táncról, zenéről is.

– **Moldvát leírhatjuk-e, miután Szabófalváról az előbb mondta, hogy a beolvadás végső stádiumába jutott?**

– Azért nem egészen, mert valahol a szívük mélyén ők csak magyarok. Bekövetkezik ugyanaz, ami a skótoknál: nem tudnak magyarul, de érzelmileg annak tartják magukat. Ismerek olyan esetet – említsem Perka Mihályt, aki osztályfőnök ott és többször készített felmérést –, hogy felállt egy olyan kislány, aki egy szót sem tudott magyarul és azt mondta: „Io-s unguoroaică”. De nagy változást látok például Klézsén, ahol szintén folyamatban van a nyelvcsere. Ha csak a szoros baráti körömet veszem alapul: a gyerekek nem beszéltek magyarul. Most viszont gyönyörűen beszélnek magyarul, az utcán játszás közben is, tanulgatnak, könyveket kérnek, és bizony, sokan írni-olvasni is megtanultak magyarul. Bár mind a mai napig tiltott a magyar iskolai tanítás és a magyar vallásgyakorlás a templomokban. Ennek ellenére sokan kérik a magyar könyvet, és szeretnének jobban megtanulni. Legjobban az eredetük izgatja őket. A kiadott moldvai lemezből és kazettából rengeteget kiosztogattunk Moldvában, és annál nagyobb elégtételt elképzelni sem tudok, mint a Pokolpatakról érkezett levél, amit egy

²⁴ Kallós Zoltán itt az 1969. május 31-én sorra kerülő, a Magyar és Román Tudományos Akadémiák közös, Martin György által vezetett néptánctudató-csoportjainak bonchidai gyűjtésére utal.

lány írt románul, mert nem ismeri a magyar írást, s amiben megköszöni a kazettát, sok hasonlót kíván és jó egészséget nekem az Istentől, hogy folytathassam e munkát.

– **Végre visszajelzett Moldva – megdolgozott Ön ezért.**

– És még sokat kellene. A Kallós Alapítvány turnékat is szervez, mi rendezzük meg a budapesti Magyar Állami Népi Együttes turnéját, de minket bíztak meg a Domokos Pál Péter emlékünnepe szervezésével is itt, Moldvában. Most készülök oda, hogy beszéljünk azokkal, akik részt vesznek a budapesti ünnepségen, vagy négy faluból viszünk oda fel huszonkét embert, főleg onnan, ahol Domokos Pál Péter annak idején gyűjtött.

– **Néprajzoktatásról, kutatói utánpótlásról hogyan vélekedik? Fiatallajzosaink közül kiket tart a legígéretesebb tehetségeknek?**

– Hát jó néhányan vannak, nehéz lenne felsorolni. Párat említek: Keszeg Vilmos, Pozsony Ferenc és Tánzos Vilmos Kolozsvárt, akik elég alapos munkát végeztek. Kolozsváron különösképpen beindult, most nagy divat lett néprajzosnak lenni. Sokan nem végeztek néprajzot, mégis ügyesen dolgoznak, és sok eredményt mutattak már fel. Nem restek kimenni terepre – ez a legfontosabb, hogy szoros kapcsolatuk legyen a néppel, így tudnak csak eredményes munkát felmutatni.

B. Kovács András

(Románia Magyar Szó, 1993/1065–1066. 1. – 1993. június 26–27., szombat-vasárnap)

INDUL A TÁNCHÁZ!

Hosszabb szünet után megnyugtató a jó hír: újraindul a kolozsvári Táncház. Az első találkozó 28-án, csütörtökön 18 órakor lesz az új színhelyen, a Tehnofrig iskola étkezdéjében (Máramaros u. 165/A). Megközelíthető a 100-as és 102-es villamossal, illetve a 26-os autóbusszal (leszállás az irisztelepi piaci megállóban). (Szabadság, 1993/209. 2. – 1993. október 26., kedd)

HELTAI-TÁNCHÁZ lesz csütörtökön, 11-én 18 órakor a Máramaros utca 165/A szám alatt.

(Szabadság, 1993/219. 2. – 1993. november 9., kedd)

„Az Üsztürü zenekar pontosan megfelelt a közönség népzene- és táncelvárásainak.”²⁵

(Szabadság/Campus, 1993/232. 5. – 1993. november 26., péntek)

25 Részlet Balló Áron *A legsikerültebb gólyabál* című írásából.